

DET KONGELIGE
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENT

Retningslinjer

**Retningslinjer for statlig finansiering av
forskningsinstitutter (fastsatt av daværende
Kirke-, utdannings- og forskningsdepar-
tement i 1994 med endringer av 13.10.2003)**

**RETNINGSLINJER FOR STATLIG FINANSIERING AV
FORSKNINGSINSTITUTTER** (fastsatt av daværende Kirke-, utdannings-
og forskningsdepartement i 1994 med endringer av 13. 10. 2003)

1. FORMÅL

På basis av råd fra Norges forskningsråd og etter drøftelser i Regjeringen har daværende Kirke-, utdannings- og forskningsdepartement fastsatt retningslinjer for statlig finansiering av forskningsinstitutter.

Retningslinjene skal bidra til at:

- forskningsinstituttene faglige virke holder høy kvalitet og gir godt utbytte
- finansieringen og styringen av forskningsinstituttene skjer etter omforente og samordnede kriterier
- rammevilkårene for forskningsinstituttene er noenlunde ensartede i forhold til visse felles kriterier
- begrepsbruken i finansieringen og styringen av forskningsinstituttene blir mer ensartet.

2. VIRKEOMRÅDE

Retningslinjene skal som hovedregel gjelde alle forskningsinstitutter der forskning utgjør 50 prosent eller mer av instituttets samlede aktiviteter, og der instituttet mottar statlige midler.

Retningslinjene omhandler kun den statlige finansieringen av instituttene forskningsaktiviteter. Instituttene eventuelle forvaltningsoppgaver omfattes ikke av retningslinjene.

Utdannings- og forskningsdepartementet avgjør i samråd med berørte fagdepartementer og Norges forskningsråd hvilke institutter som faller innenfor retningslinjenes virkeområde.

3. RETNINGSLINJER FOR INSTITUTTGRUPPER

Retningslinjene er ment som overordnede, felles retningslinjer for hele forskningsinstituttsektoren, og skal gi tilstrekkelig rom for tilpasninger innenfor ulike instituttgrupper.

Norges forskningsråd har ansvaret for å utarbeide retningslinjer for de enkelte instituttgrupper. Retningslinjer for instituttgrupper skal utarbeides i samråd med berørte fagdepartementer og Utdannings- og forskningsdepartementet.

4. FINANSIERINGSSTRUKTUR OG BEGREPSDEFINISJONER

Følgende finansieringsstruktur legges til grunn for den statlige finansieringen av forskningsinstitutter:

4.1 Basisbevilgninger

Basisbevilgninger er bevilgninger som bare retter seg mot instituttsektoren, og som skal sikre at instituttene forskning holder høy faglig kvalitet gjennom langsiktig kompetanseoppbygging innen særskilte områder.

Basisbevilgninger består av grunnbevilgninger og strategiske instituttprogrammer. Basisbevilgninger er nærmere beskrevet i pkt. 6.1.

a. Grunnbevilgninger

Grunnbevilgninger er bevilgninger som skal sikre en langsiktig basis for forskningsfaglig kvalitet og utbytte innenfor instituttets kjerneaktiviteter.

Grunnbevilgninger er nærmere beskrevet i pkt. 6.2.

b. Strategiske instituttprogrammer (SIP)

Strategiske instituttprogrammer (SIP) er bevilgninger som skal stimulere til langsiktig kompetanseoppbygging innen et nærmere bestemt fagområde som forventes å bli av betydning for instituttets brukere. Et strategisk instituttprogram berører ett, eventuelt flere, institutter.

Strategiske instituttprogrammer er nærmere beskrevet i pkt. 6.3.

4.2 Forskningsprogrammer og forsknings- og utviklingsprosjekter

Forskningsprogrammer og FoU-prosjekter er bevilgningsformer som gjennomgående kan ytes til alle deler av forskningssystemet, og ikke bare til instituttsektoren.

Forskningsinstituttene har normalt de samme muligheter som andre deler av forskningssystemet til å søke støtte gjennom deltagelse i forskningsprogrammer og FoU-prosjekter.

a. Forskningsprogrammer

Forskningsprogrammer er bevilgninger der bidragsyteren, herunder staten, bevilger midlene indirekte gjennom en faglig partner (herunder blant andre Norges forskningsråd, Statens nærings og distriktsutviklingsfond og EUs forskningsprogrammer), og hvor det fokuseres på et tematisk avgrenset område som belyses gjennom aktivitet ved en eller flere institusjoner. Programmene kan være initiert av bidragsyter, faglig partner eller begge i fellesskap. Forskningsprogrammer er nærmere beskrevet i pkt. 6.2.

b. FoU-prosjekter

FoU-prosjekter er bevilgninger der den finansielle bidragsyter, herunder staten, kan bevilge midlene direkte til oppdragsutførende enhet, og hvor det normalt innen en kortvarig tidshorisont fokuseres på å løse problemstillinger oppdragsgiveren fastsetter. FoU-prosjekter er nærmere beskrevet i pkt. 7.3.

5 NORGES FORSKNINGSRÅDS STRATEGISKE ANSVAR

Norges forskningsråd er tillagt et strategisk ansvar for forskningsinstituttene, jmf § 2 i vedtektene for Norges forskningsråd, fastsatt ved Kgl.res. 20. desember 2002.

For å sikre at Norges forskningsråd ivaretar sitt strategiske ansvar for instituttsektoren, skal Forskningsrådet blant annet ha følgende oppgaver knyttet til de enkelte forskningsinstitutter:

- oppnevne eller foreslå minst ett medlem til instituttets styre. Der Forskningsrådet oppnevner medlemmer, skal den ene av disse fungere som statlig representant i henhold til Skattelovens § 6-42.
- oppnevne minst to medlemmer til instituttets rådsorgan, der dette finnes. Norges forskningsråd skal ha anledning til å møte som observatør på instituttets rådsmøter
- vurdere instituttets budsjettforslag
- vurdere instituttets strategiske planer og forskningsprogrammer
- vurdere større saker som vedkommer instituttets basisbevilgninger
- vurdere instituttets årsrapporter og årsregnskap
- ta initiativ til evaluering av instituttets faglige virksomhet
- ta initiativ til evaluering av instituttets organisatoriske forhold, både når det gjelder instituttet internt og instituttet som del av en større struktur
- å plassere instituttets forskning inn i en større sammenheng og sikre erfaringsoverføring mellom instituttet og andre forskningsmiljøer.

I de tilfeller der departementene kanalisere sine basisbevilgninger til instituttene via Norges forskningsråd, skal Forskningsrådet ivareta de ovennevnte oppgaver i samråd med de departementer som bidrar til instituttets basisbevilgninger. I de tilfeller der departementene kanalisere sine basisbevilgninger til instituttene direkte, skal departementene samrå seg med Forskningsrådet i de ovennevnte oppgaver.

6 BASISBEVILGNINGER

6.1 Basisbevilgninger generelt

6.1.1 Formål

Basisbevilgning skal sikre forskningsfaglig kvalitet og ivareta behov for forskning og langsiktig kompetanseoppbygging på særskilte områder. Basisbevilgningen skal ikke nyttes til å subsidiere forskningsinstituttene oppdragsforskning eller andre kommersielle aktiviteter.

6.1.2 Hva basisbevilgninger omfatter

Basisbevilgning består av grunnbevilgning og strategisk instituttprogram.

6.1.3 Ansvar for finansiering av basisbevilgning

Det departement som har hovedansvar for basisfinansieringen av et forskningsinstitutt, bør normalt svare for hele grunnbevilgningen til instituttet. Andre departementer kan bidra til basisbevilgningen gjennom strategiske instituttprogrammer.

Departementer som er sterkt involvert i samme institutt, bør inngå avtale om finansieringsfordeling sammen eller i samråd med Norges forskningsråd for å sikre rimelig forutsigbarhet i basisbevilgningen.

6.1.4 *Fastsettelse av basisbevilgning*

For de institutter som mottar basisbevilgningen gjennom Norges forskningsråd, fastsettes basisbevilgningen, herunder dens fordeling på grunnbevilgning og strategisk instituttprogram, av Norges forskningsråd i samråd med bevilgende departementer.

For de institutter som mottar basisbevilgningen fra departementene direkte, fastsettes basisbevilgningen, herunder dens fordeling på grunnbevilgning og strategisk instituttprogram, av de bevilgende departementer i samråd med Norges forskningsråd.

6.1.5 *Krav til regnskapsføring og kontroll av ressursbruk*

Forskningsinstituttene bruk og disponering av basisbevilgningen skal være sporbar i regnskapsføringen. Midler fra grunnbevilgningen og strategiske instituttprogrammer skal regnskapsføres på lik linje med oppdragsporteføljen. Dette skal gi en samlet oversikt over ressursbruken på de enkelte delaktiviteter innenfor grunnbevilgningen (jmf pkt. 6.2.2) og ressursbruken på strategiske instituttprogrammer.

6.2 **Grunnbevilgninger**

6.2.1 *Formål*

Grunnbevilgningen skal sikre forskningsfaglig kvalitet og utbytte innenfor instituttets kjerneaktiviteter.

6.2.2 *Hva grunnbevilgning omfatter*

Grunnbevilgningen skal dekke:

- Egeninitiert forskning innenfor instituttets kjerneaktiviteter, herunder vitenskapelig utstyr
- Nettverksbygging, kompetanseutvikling og faglig fornyelse av forskerstaben
- Kvalitetssikring av forskningens resultater
- Publisering og formidling knyttet til egeninitiert forskning innenfor instituttets kjerneaktiviteter
- Oppbygging av egen kompetanse, herunder veiledning og doktorgradsutdanning, knyttet til forskning innenfor instituttets kjerneaktiviteter.

Grunnbevilgningen skal ikke gå til administrasjonsutgifter, husleie eller dekke andre administrative kostnader - utover sin normale andel av disse.

Støtte til nasjonale oppgaver, som for eksempel bibliotek og datasamlinger, bør ikke inngå i grunnbevilgning, men kan eventuelt gis som egen, særskilt bevilgning.

6.2.3 *Ansvar for finansiering av grunnbevilgning*

Det departement som har hovedansvar for basisfinansieringen av et forskningsinstitutt, bør normalt svare for hele grunnbevilgningen til instituttet. Det vises til pkt. 6.1.3.

6.2.4 *Fastsettelse av grunnbevilgning*

Departementene bør så langt den årlige budsjett situasjonen tillater, ta sikte på å unngå for store svingninger i nivået på grunnbevilgningen fra år til år. Det må også tas forbehold om Stortingets samtykke gjennom de årlige budsjettforhandlingene. Det vises til pkt. 6.1.3.

6.3 Strategiske instituttprogrammer (SIP)

6.3.1 Formål

Et strategisk instituttprogram vil være innrettet mot et bestemt institutt eller en bestemt gruppe institutter, men kan variere i form, innhold og som andel av hele basisbevilgningen.

Et strategisk instituttprogram skal stimulere til langsiktig kompetanseoppbygging innen et nærmere bestemt fagområde som berører ett, eventuelt flere, institutter.

Et strategisk instituttprogram vil være et redskap for å sikre arbeidsdeling mellom FoU-institusjoner, og for bygging av nasjonale og internasjonale nettverk, herunder samarbeid mellom forskningsinstitutter og universiteter/vitenskapelige høyskoler, samt med sentrale brukergrupper.

Et strategisk instituttprogram skal utarbeides ut fra og i samråd med sentrale brukerinteresser.

6.3.2 Hva strategisk instituttprogram omfatter

Et strategisk instituttprogram omfatter særlig følgende:

- Langsiktig kompetanseoppbygging innen et avgrenset felt, som forventes å bli av betydning for instituttets brukere og der brukerne mener det er viktig å øke kunnskapsnivået
- Faglige problemstillinger som er innrettet mot ett, eventuelt et fåtall institutter
- Faglige problemstillinger som er utviklet og forankret ved det enkelte institutt etter samråd med Norges forskningsråd
- Eventuelle krav om faglig arbeidsdeling og samarbeid med andre FoU-institusjoner.

6.3.3 Ansvar for finansiering av strategisk instituttprogram

Alle departementer har et ansvar for å sikre langsiktig kompetanseoppbygging innenfor departementets faglig ansvarsområde. Ofte vil det være naturlig å sikre denne langsiktige kompetanseoppbyggingen gjennom et eller flere forskningsinstitutter. Dette kan et strategisk instituttprogram ivareta.

Et departement kan også støtte strategisk instituttprogrammer overfor institutter det ikke har grunnbevilgningsansvar for.

6.3.4 Fastsettelse av strategisk instituttprogram

Alle institutter som mottar basisbevilgning fra staten, bør som hovedregel motta en del av bevilgningen i form av et strategisk instituttprogram. Dette innebærer at det departement som yter grunnbevilgning til instituttet, normalt bør yte støtte i form av et strategisk instituttprogram.

Strategiske instituttprogrammer gis via Norges forskningsråd eller direkte til det aktuelle instituttet etter at råd og vurdering er innhentet fra Norges forskningsråd.

Et strategisk instituttprogram bør ha tre til seks års varighet.

Det vises til pkt. 6.1.2 og 6.1.3.

6.3.5 *Styring av et strategisk instituttprogram*

Et strategisk instituttprogram har vanligvis ikke eget styre. Det er instituttets ledelse som er faglig og finansielt ansvarlig for gjennomføringen.

Dersom det er behov, kan det strategisk instituttprogrammet følges av en referansegruppe eller en styringsgruppe.

Det strategiske instituttprogrammet bør evalueres, normalt ved programmets slutt.

7 FORSKNINGSPROGRAMMER OG FORSKNINGSPROSJEKTER

7.1 Forskningsprogrammer og forskningsprosjekter generelt

7.1.1 *Formål*

Forskningsprogrammer og forskningsprosjekter er bevilgningsformer som gjennomgående kan ytes til alle deler av forskningssystemet, og ikke bare til instituttene.

Forskningsinstituttene har normalt de samme muligheter som andre deler av forskningssystemet til å søke støtte gjennom deltagelse i forskningsprogrammer og enkeltprosjekter.

7.1.2 *Fastsettelse av bevilgning fra forskningsprogrammer og FoU-prosjekter*

Bevilgninger i form av forskningsprogrammer og enkeltprosjekter skal dekke de reelle kostnader basert på instituttets timepriser, og ikke subsidieres av grunnbevilgninger eller strategiske instituttprogrammer. Fullfinansiering innebærer dekning av kostnader forbundet med forbruk av tid og overhead på vedkommende prosjekt.

Et institutt kan selv bidra til finansieringen av forskningsprogrammer og FoU-prosjekter fra andre inntektskilder enn grunnbevilgninger og strategiske instituttprogrammer.

7.2 Forskningsprogrammer

7.2.1 *Sentrale kjennetegn ved et forskningsprogram*

Et forskningsprogram vil normalt kjennetegnes ved følgende:

- Det fokuseres på et tematisk avgrenset område med faglige problemstillinger som belyses gjennom aktivitet ved en eller flere institusjoner, for eksempel universiteter, institutter, bedrifter og andre brukere.
- Det satses på langsiktig kompetanseoppbygging, videreutvikling og ny kunnskap
- Det legges opp til aktivitet over et lengre tidsrom.
- Der det er aktuelt, legges det vekt på brukerfinansiering og brukermedvirkning
- Det legges vekt på formidling fra de aktiviteter som pågår i regi av programmet. Formidlingen skal særlig fokuseres mot viktige brukergrupper
- Det er et eget styre (programstyre, komité eller lignende) som disponerer programmets budsjett innen gitte rammer, formål og retningslinjer.

7.2.2 Støtte gjennom forskningsprogrammer

Departementenes egeninitierte forskningsprogrammer bør utformes i nært samråd med og administreres av Norges forskningsråd.

Departementenes støtte til egeninitierte forskningsprogrammer bør kanaliseres gjennom Norges forskningsråd.

7.3 FoU-prosjekter

7.3.1 Sentrale kjennetegn ved et FoU-prosjekt

Et FoU-prosjekt vil normalt kjennetegnes ved følgende:

- Den finansielle bidragsyter, herunder staten, kan bevilge midlene direkte til oppdragsutførende enhet
- Det fokuseres på å løse de behov oppdragsgiveren bestemmer
- Kortvarig tidshorisont.

7.3.2 Støtte til FoU-prosjekter

Et forskningsprosjekt kan kanaliseres direkte fra bevilgende myndighet til institutt, men kan også kanaliseres via Norges forskningsråd.